

Tárgytematika / Course Description Családszociológia

AKNB_SSTM013

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: dr. Nárai Márta

Félév / Semester: 2023/24/2

Beszámolási forma /

Assesment: Vizsga

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 1/1/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A tárgy a családszociológia legfontosabb fogalmainak megismerésére és alkalmazására épül. Alapvető cél, hogy a hallgatók megismerjék a családi élet alakulására ható társadalmi, gazdasági és egyéb tényezőket, a párkapcsolatokkal, a családszerkezettel, családfórmákkal, családi élettel, illetve család működésével kapcsolatos változási folyamatokat, a családon belüli kapcsolatok problémáit, illetve a családok működőképességét támogató szolgáltatásokat, annak érdekében, hogy majdan gyakorló szakemberként jobban át tudják látni az egyének családi viszonyait, hathatósabban tudják segíteni problémáik megoldását, illetve felismerjék a kutatásra váró folyamatokat, tényezőket.

A szemináriumokon kiadott feladatokkal a kurzus fejleszteni kívánja a hallgatók

- együttműködési képességét,
- kommunikációs készségét,
- problémamegoldó képességét,
- önállóságát,
- az információfeldolgozás képességét
- és a rendszerben való gondolkodást

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

A tárgy foglalkozik a családi életformák sokféleségével, a család, mint társadalmi intézmény változásaival, a család

társadalomtörténetével. A hallgatók megismerik a családi élet alakulására ható tényezőket, a családok működéséhez és működési zavaraihoz kapcsolódó társadalmi és szociális problémákat, illetve betekintést nyernek a családok működőképességét támogató tényezőkbe, szolgáltatásokba.

A félév során konkrétan az alábbi témakörök feldolgozására kerül sor:

1. Alapfogalmak: család, rokonság, családtípusok, családformák, háztartások.
2. A család mint rendszer. Genogram – a családi kapcsolatok ábrázolása
3. A család társadalmi meghatározottsága, a családösszetétel változásai.
4. A családi életformák pluralizációja – a családszerkezetben és a párkapcsolatok/házasság terén elmúlt évtizedekben megfigyelhető változások,
5. A család funkciói és változások e funkciókban. Döntések a családban.
6. Családon belüli munkamegosztás, családi szerepek, ezek változása. Nemek és szerepek, szerepkonfliktusok, kettős teher.
7. A párkapcsolatok dinamikája, illetve házasságra felkészítő szerepük.
8. A párválasztás szociokulturális összetevői és szociológiai problémái. Szexualitás
9. Népesedés és család – demográfiai folyamatok. A születésszám változásai. Előregedő társadalom.
10. A terhesség-megszakítások alakulása, társadalmi megítélése.
11. A gyermekvállalás attitűdjei, társadalmi támogatottsága. Gyermekvállalás és a munkavégzés összeegyeztetése, ennek nehézségei, konfliktusai. Család és/vagy munkavégzés/karrier?
12. A család fejlődése, családi életciklusok. Szülés – születés – szülővé válás. Gyermeknevelés és értékközvetítés a családban. Családi kapcsolatrendszerek.
13. Családi és házassági konfliktusok keletkezése, formája és dinamikája. Változás és konfliktuskezelés a családban.
14. Házasságok stabilitása és instabilitása. A válások számának alakulása, az erre ható tényezők, a válás következményei. A válás folyamata, a gyermekek és felnőttek megbirkózása a válással.

15. Diszfunkcionalitás a család működésében. Deviancia a családban. A deviáns viselkedések és a családi kapcsolatok változásai. Bántalmazás

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

Követelmény:

A szorgalmi időszak során többféle feladat elkészítésére lesz lehetőség (pl. filmreflexiók, elemzések írása), melyek közül **öt** írásban való elkészítése és határidőre való feltöltése a Moodleba **mindenkivel** szemben elvárás (minden feladat maximum 10 pontot ér).

E feladatokon kívül a jegy megszerzésének feltétele a **vizsgafeladat elkészítése és szóbeli prezentálása**. A vizsgafeladat egy 6-8 oldalas házi dolgozat megírása egy átfogó családszociológiai témakörben a félév során elsajátított tudás, szakirodalmak, adott esetben statisztikai adatok felhasználásával (a feladat maximum 50 pontot ér). A vizsgafeladat elkészítése és szóbeli prezentálása a vizsgaidőszakban történik. A feladat maximum 50 pontot ér.

Értékelés:

Az értékelés a beadott félévközi feladatokra és a vizsgadolgozatra és annak szóbeli prezentálására adott pontszámok alapján történik.

A ponthatárok az alábbiak: 0–45 pont elégtelen (1); 46–58 elégséges (2), 59–71 közepes (3); 72–85 jó (4); 86–100 jeles (5)

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Kötelező irodalom:

Andorka Rudolf (2006) *Bevezetés a szociológiába*. Második javított és bővített kiadás. Szerkesztette: Spéder Zsolt. Osiris, Budapest. A családról szóló fejezet.

Somlai Péter (2013): *Család 2.0. Együttélési formák a polgári családtól a jelenkorig*. Budapest: Napvilág Kiadó.

AJÁNLOTT IRODALOM / RECOMMENDED MATERIAL

Albert Fruzsina–Dávid Beáta (2005) Férfiak és nők a családban egy kétgenerációs vizsgálat tükrében. In: Szerepváltozások. Jelentés a férfiak és nők helyzetéről 2005. TÁRKI – ICSSZEM, Bp. 102–121. o.

Andelson,E. – Fraiberg,S.(1996): Elhagyott anya, elhagyott gyermek. In: Gyermek – család – társadalom. HRSZPE, Bp. 151–177, o.

Andersson, Magdalena (2006) Mire jó a nemek egyenlősége? In: Giddens, A. – Diamond, Patrick (szerk.): Írások az egyenlőtlenségről, az egyenlősdiről – és az új egyenlőségről. Napvilág Kiadó, Bp. 223–237. old.

Andorka Rudolf(1991) „A házaspárok társadalmi helyzete egymáshoz viszonyítva” In: Utasi Ágnes (szerk.) Társas kapcsolatok. Gondolat, Bp. 20–39. o.

Aries, Philippe (1984) Gyermek, család, halál. Gondolat, Bp.

Badinter, E. (1999) A szerető anya. Csokonai Kiadó, Bp.

Bálint M. – Köllő I. (2008) Gyermeknevelési támogatások. In: Fazekas K. – Cseres-Gergely Zs. – Scharle Á. (szerk.) Munkaerő-piaci Tükör 2007. MTA Közigazgatás-tudományi Intézet – OFA, Budapest. 54–72. o.

Bányai Emőke (2004): Intenzív családmegtartó szolgáltatások. In: *Család, gyermek, ifjúság, 2004/6. 6–21. old*

Beck, Ulrich (2003): Én én vagyok: a nemek egymás nélkül, egymással és egymással szemben a családon belül és kívül. In: A kockázat társadalma. ARTT – Századvég. Budapest. 182–321. o.

Berg, I. K.(1995) Konzultáció sokproblémás családokkal. Speciális problémák. Animula, Bp. 143–163. o.

Blaskó Zsuzsa (2005) Dolgozzanak-e a nők? A magyar lakosság nemi szerepekkel kapcsolatos véleményének változásai, 1988, 1994, 2000. In: Demográfia 2–3. 159–187. old.

Blaskó Zsuzsa (2006) Nők és férfiak – keresőmunka, házimunka. Kutatási jelentések. 82 (1) KSH NKI, Budapest.

Blaskó Zsuzsa (2009) Családtámogatás, gyermeknevelés, munkavállalás. In: Demográfiai Portré. KSH NKI, Budapest. 41–51. o.

Blaskó Zsuzsa (2010) Meddig maradjon otthon az anya? – A gyermekfejlődés szempontjai. In: Esély. 3. 89–116. o.

Bognár Gábor – Telkes György (1994) A válás lélektana. Bp., KJK.

Buda Béla (1986) Az alkoholizmus családpatológiája és családterápiája. In: Alkoholológia. 3. 8–16. o.

Bukodi Erzsébet (2002) Ki kivel (nem) házasodik? A partnerszelektációs minták az egyéni életútban és a történeti időben. In: Szociológiai Szemle. 2002/2. 28–58. o.

Bukodi Erzsébet – Róbert Péter (1999) A nők munkaerő-piaci részvétele és a gyermekvállalás. In: Statisztikai Tükör. 4. 201–224. o.

Cseh-Szombathy László (1985) A házastársi konfliktusok szociológiája. Bp., Gondolat. 51–83. old.

Cseh-Szombathy László (1994) Értékváltozások a magyar családban. In: INFO-Társadalomtudomány. 30.

Cseh-Szombathy László (2000) A házasság minősége. In: Elekes Zsuzsanna – Spéder Zsolt (szerk.) Törések és kötések a magyar társadalomban. ARTT – Századvég, Bp. 239–254. o.

Csurgó Bernadett – Megyesi G. Boldizsár (2006): Családi döntések, munkamegosztás és társadalomszerkezet. In: Kovách Imre (szerk.): Társadalmi metszetek. Hatalom, érdek, individualizáció és egyenlőtlenség a mai Magyarországon. Bp., Napvilág Kiadó

Dóra Ilona (2001) Lakásváltozások és családi életciklusok. In: Statisztikai Szemle. 12. 984–1000. o.

Dowling, E. – Barnes (2001) Együttműködés a gyermekekkel és szüleikkel a különélés és a válás során. Coincidencia Kft., Bp.

Drjenovszky Zsófia (2009) A szülési szabadság hosszának vizsgálata az első gyermek vállalását követően. In: Szociológiai Szemle. 3. 116–146. o.

Durst Judit (2001) „Nekem ez az élet, a gyerekek” Gyermekvállalási szokások változása egy kistalusi cigány közösségben. In: Századvég 2001/22. szám

Elekes Zsuzsanna – Paksi Borbála (2000) A család hatása a fiatalok alkohol és drogfogyasztására, valamint egyéb viselkedészavaraira. In: Spéder-Zsolt–Tóth Pál Péter (szerk.) Emberi viszonyok. ARTT-Századvég, Bp.

Faragó Tamás (2000) Házastársi konfliktusok a 18. században az egykorú források tükrében. In: Elekes Zs.–Spéder Zs. (szerk.) Törések és kötések a magyar társadalomban. Andorka R. TTT.– Századvég K., Budapest. 331–348. o.

Fitness, Julie (2006) Viszlát, fekete báránycám! A családi elutasítás okai és következményei. In: Williams, K.D. – Forgas,

J.P. – Hoppel, W. (szerk.) A társas kirekesztés pszichológiája. Kairosz Kiadó, Bp. 270–284. o.

Fuchs, V.R. (2003) A nemek közötti gazdasági egyenlőtlenségekről. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest.

Gödri Irén (2001): A házassági kapcsolatok minősége és stabilitása. Bp., KSH 36-46. old.

Gregor Anikó (2008) „Ha volna két életem...” A szerepkonfliktusból fakadó feszültségek a nyugat-európai, a poszt-socialista országok és az USA-beli nők között. In: Szociológiai Szemle. 2008/2. 87 –110. o.

Hablicsek László – Pákozdi Ildikó (2004) Az előregező társadalom szociális kihívásai. In: Esély 2004/3.

Hajnal Ágnes (2006) A szülők válásának hatása a gyermekek életminőségére serdülőkorban. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 245–252. old.

Herczog Mária (2005) A családon belüli erőszak kutatásának előzményei és családi viszonyok vizsgálata Magyarországon. In: Virág György (szerk.) Családi viszonyok. KJK –KERSZÖV, Bp. 53–61. old.

Hernádi M. (1989) Válni veszélyes! Családbomlás Magyarországon. Háttér lap- és könyvkiadó, Budapest.

H. Sas Judit (1984) Nőies nők és férfias férfiak. Akadémiai K., Bp. 126–129. o.

Janky Béla (2005) Intergenerációs konfliktusok a modern jóléti államokban. In: Demográfia. 2–3. 291–310. old.

Kamarás Ferenc (2005) Családalapítás és gyermekvállalás Európában. Kérdések és kérdőjelek. In: Nagy I. – Pongrácz Tiborné – Tóth I.Gy. (szerk.) Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. TÁRKI – Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Budapest. 87–101. o.

Kárpáti László (2016): A nemi szerepek változása és társadalmi hatásai. In: Magyar Tudomány 9. szám
https://www.researchgate.net/publication/323883301_Karpati_Laszlo_-_A_nemi_szerepek_valtozasa_es_tarsadalmi_hatasai

Kopp Mária – Skrabski Árpád (2001) A házasság és család válságának újraértelmezése a mai magyar társadalomban. In: Mentálhigiéné és Pszichoszomatika. 3. 5–19. old.

Kopp Mária–Skrabski Árpád (2006) A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 220–232. old.

Kopp Mária–Skrabski Árpád (2006) Gyermekvállalás és életminőség. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 253–262. old.

Köllő J. (2008) A gyermeknevelési támogatások munkaerő-piaci hatásai. In: Nagy G.(szerk.) Jóléti ellátások, szakképzés és munkakínálat. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest. 31–56. o.

Kőszegi Erika (2004) Idősek a családban www.csaladinet.hu

Krantzler M. –Krantzler P. (1999) A kreatív válás. Hogyan tegyük életünket boldogabbá és eredményesebbé a válás alatt és után. Alexandra Kiadó, Budapest.

Makay, Z. (2018). Családtámogatás, női munkavállalás. *Demográfiai portré*, 83-102.
Forrás: <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaiportre/article/view/2732>

McLaren, Angus (2002) Szexualitás a 20.században. Osiris, Bp. (Összegzés 297–305. old.

Mead, Margaret (1972): „Nem és temperamentum” In: Kemény István (szerk.): A szexuális élet szociológiája. Bp., KJK. 53–148 o.

Medgyesi Márton (2002) Nemzedékek közötti családi transzferek. In: Társadalmi riport. TÁRKI, Budapest.

Minuchin (1996) Széthulló családok. In: Gyermek – család–társadalom. HRSZE. 245–267. old.

Minuchin,P. – Calapinto – Minuchin, S. (2001) Krízisről krízisre. A szegény családok segítése. Animula, Bp. 21–35. o.

Minuchin,P. – Colapinto,J. – Minuchin, S. (2002) A családi rendszer változását segítő eljárások. In: Krízisről krízisre. A szegény családok segítése. Bp., Animula, 74–99. old.

Nagy Beáta (2009) A munkavállalás és gyermekvállalás paradoxona – bevezető gondolatok. In: Szociológiai Szemle. 3. 81–91. o.

Neményi Mária (2000) Deprivált családok gyermekei – ahogy a védőnők látják. In: Spéder Zsolt–Tóth Pál Péter (szerk.) Emberi viszonyok. ARTT-Századvég, Bp. 209–307. o.

Neményi Mária (szerk.) (1988) A család pro és kontra. Bp., Gondolat.

Neményi Mária (1998) Testükbe zárva. Bp., Új Mandátum. 52–67. o.

Neményi Mária (2000) „Új család – új modell”. In: Schadt Mária (szerk.) Családszociológiai szöveggyűjtemény. Comenius. Pécs.

Neményi Mária – Takács Judit (2005): Változó család – változó családpolitikák. In: *Szociológiai Szemle* 2005/4. 3–36.

old.

Nguyen, L.L.A. (2005) Férfiak és nők a munka világában. Nemi szerepek a munkahelyen. In: Magyar Pszichológiai Szemle. 2. 11–134. o.

Novák Judit – Barcy Magdolna – Füredi János – Kapusi Gyula (1991) Párt(t)a(t)lanul. A társadalmi változások hatása a családban zajló folyamatokra. In: Psychiatria Hungarica. 3. 231–241. o.

Paksi Veronika – Szalma Ivett (2009) Mikor vállaljunk gyermeket? In: Szociológiai Szemle 3. 92–115. o.

Péterfy-Novák Éva (2014): *Egyasszony*. Budapest: Libri.

Phillips, Roderick (2004) Amit Isten összekötött... A válás rövid története. Bp., Osiris (A válásszám növekedésének magyarázata 318–333 old)

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1992) Kik is azok a „sokgyermekesek”? In: Szociológiai Szemle, 1992. 2. 93–109. old.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1991): Sokgyermekes családok. Bp., KSH. NKI. 7–15. o.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1996) Gyermeket nevelni. In: Társadalmi riport, 1996. Bp., TÁRKI. 332–351. old.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1997) A gyermekvállalási magatartás alakulása. In: Szerepváltozások. Szerk.: Lévai Katalin – Tóth István György. Bp., KN. 86–106. o.

Pongrácz Tiborné (1999) Terhességmegszakítások a számok és a lakossági vélemények tükrében. In: Századvég. 1999/ Tél 59–73. o.

Pongrácz Tiborné – Spéder Zsolt (2003) Élettársi kapcsolat és házasság – hasonlóságok és különbségek az ezredfordulón. In: *Szociológiai Szemle*. 2003/4. 55 – 75. o.

Pongrácz Tiborné (2005): Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai. In: Szerepváltozások. Jelentés a férfiak és nők helyzetéről 2005. TÁRKI –ICSSZEM, Bp. 73–87. old.

S. Molnár Edit – Pongrácz Tiborné – Kamarás Ferenc – Habcsek László (1998) Házasságon kívüli születések. Bp., KSH-NKI., Kutatási jelentései.

S. Molnár Edit (1997) Gyermeküket egyedül nevelő anyák. In: Demográfia. 2–3. 43–51. old.

S. Molnár Edit (1998) A munkahely biztonsága és a gyermekvállalás konfliktusai a 18–40 éves férfiak és nők körében. In:

Demográfia. 2–3. 206–233. o.

S. Molnár Edit (1999) Családi értékek, magatartások, demográfiai tendenciák. In: Századvég.1999/ősz 21–31. o.

Simonyi Ágnes (2002) Családok peremhelyzetben városon és falun. In: Szociológiai Szemle 2002/4. 131–143. old.

Simonyi Ágnes (1995) Munka nélkül. Családi alkalmazkodási stratégiák és hiányuk. In: Az államtalanítás dilemmái: szociálpolitikai kényszerek és választások. Bp. ATA. 193–213. o.

Somlai Péter (1995): Bizonytalanul. A családok helyzete Kelet-Közép-Európában. In: Esély. 2. 47–59. o.

Somlai Péter (1999): A sokféleség zavara, a családi életformák pluralizációja Magyarországon. In: Demográfia. 1–2. 38–47. o.

Somlai Péter (2002) Húsz év. Családi kapcsolatok változásai a 20. sz. végi Magyarországon. ÚMK, Budapest.

Somlai Péter (2007): A posztadoleszcensek kora. In: Új ifjúság. Bp., Napvilág K. (9-45 old.)

Spéder Zsolt (2005) Az európai családformák változatossága. Párkapcsolatok, szülői és gyermeki szerepek az európai országokban az ezredfordulón. In: Századvég. (Új évfolyam) 2005/3. 3–49. o.

Spéder Zsolt – Kapitány Balázs (2006): Szülővé válás az ezredforduló után: a strukturális körülmények és a tudati tényezők szerepe az első gyermek vállalásakor. In: Társadalmi riport 2006. Bp., TÁRKI 183-204 old.

Sulyok Brigitta (1999) A gyermekes családok gazdálkodási, jövedelmi viszonyai. In: Az önkormányzati segélyezés és a segélyezett családok életkörülményei. Bp., KSH.

Szokolczai György (2005) A rendszerváltozás és a politikai váltógazdaság demográfiai hatásai. In: Demográfia. 2–3. 254–280. old.

Szalai, J. (2017). Válások és válási szándékok Magyarországon. In: Szociológiai Szemle, 4. szám 22-42.o.

Szarvák Tibor – Szoboszlai Zsolt (2000) Családok pozíciói a városi résztársadalmakban. In: Esély 5. 71–86. o.

Széman Zsuzsa (2008) Ki az idős? Az öregedés különböző szempontjai. In: Esély 2008/3. 3-15. o.

Szöllösi Gábor (2005) A családon belüli erőszak differenciáltsága – Különbségek a nevek, a felfogások és a helyszínek szintjén. In: Virág György (szerk.) Családi iszonyok. KJK – KERSZÖV, Bp. 65–87. old.

Szukicsné Serfőző Klára (1995): Az egyszülős családok társadalmi és demográfiai jellemzői. Bp., KSH.

Takács, I. (2020): Akadályok a nők karrierjének útjában – a szervezetek útvesztői. *Metszetek*, 65-83. <https://metszetek.unideb.hu/cikk/akad%C3%A1lyok-n%C5%91k-karrierj%C3%A9nek-%C3%BAtj%C3%A1ban-%E2%80%93-szervezetek-%C3%BAtveszt%C5%91i>

Tóth Olga (1992) Az első gyerek születése, mint az életút fordulópontja. In: Társadalomkutatás. 1. 40–46. o.

Tóth Olga (1994) „A női életút Magyarországon” In: Hadas Miklós (szerk.) Férfiuralom. Replika Kör, Bp. 223–234. o.

Tóth Olga (1995) Attitűdváltozások a női munkavállalás megítélésében. In: Szociológiai Szemle. 1. 71–86. o.

Tóth Olga (1998) Családtörténetek kétfelől: férfi és női megközelítés. In: Szociológia emberközelben. Bp., Új Mandátum. 213–228. o.

Tóth Olga (2012): Új anyák és új apák. A gyermekvállalás motivációi. In: Demográfia, 2012/ 2–3. szám, 136–146.o.

UNICEF. (2020). *Kutatás: Kisgyerekes anyák a munkaerőpiacon*. 1-45. o. [unicef.hu: https://unicef.hu/kisgyerekes-anyak-a-munkaeropiacon/kutatas-kisgyerekes-anyak-munkaeropiaci-reszvetele](https://unicef.hu/kisgyerekes-anyak-a-munkaeropiacon/kutatas-kisgyerekes-anyak-munkaeropiaci-reszvetele)

Utasi Ágnes (1999) Partnerkapcsolatok és individualizálódás. In: Demográfia. 1–2. 25–34. o.

Utasi Ágnes (2002) Társadalmi integráció és családi szolidaritás. In: *Educatio*. Ősz. 384–403. o.

Változó család fogalma. Az együttélés és nem családi jellegű házastársi kapcsolatok hatása. (2000) In: Demográfia. 2–3. 32–46. o.

Vaskovics László (2002) : A család fejlődése Európában. In: *Educatio* 3. 349–364. o.

Vukovich Gabriella (2006) Az elvált apák helyzetének néhány aspektusa. In. Társadalmi riport 2006. TÁRKI, Bp. 267–287. old.